

# DEMOKRACIJA

Uredništvo in uprava:  
Gorica - Riva Piazzutta 18  
Cena: Posamezna št. L. 15.—  
Naročnina: Mesečna L. 65.—  
Pošt. ček. rač. št. 9-18127

Leto I. - Štev. 22

Gorica - Trst, 19. septembra 1947

Izhaja vsak petek

## PRAVICA - PODLAGA DRŽAV

### Pravne razmere v Titovi Jugoslaviji

#### V zgodovinskih dneh

Dogodki, ki so v zadnjih dneh šli preko nas, so za nas življenjske važnosti, zgodovinski. Prišli niso nepričakovano. So samo posledica mednarodnih sklepov, pri katerih mi nismo imeli nobene besede. Lanska mirovna konferenca v Parizu je določila in uzakonila ta dejstva, ki so se izvedla s skoro enoletno zakasnitvijo. Za vsakega treznega opazovalca je bila njihova izpeljava predvidena, jasna. Pri normalnih političnih razmerah bi bili morali že koj po mirovni konferenci izvesti njene vsestransko obvezne sklepe.

Gorica, naravno in priznana središče naše sončne dežele, s katero smo bili goriški Slovenci skozi stoletja tesno povezani, ostane v Italiji, skoro docela odtrgana od svoje okolice. Ne bomo danes ponavljali svoje obtožbe proti zgrešeni in zmotni politiki, ki je v prvi vrsti zakrivila razkosanje primorske dežele. Za vsakogar, ki je razvo dogodkov stvarno, brez politične sebičnosti in zastepjenosti zasledoval, je krivda jasna in tudi zgodovina bo morala soditi po vidikih, ki smo jih mi že ponovno obravnavali in iznašali v našem listu.

Slovenci, ki ostanemo v mejah Italije, bomo pošteti in lojalni državljani. Vse dolžnosti, ki jih država nalaga, bomo vršili po svojih najboljših močeh. Usoda nam je bila neprijazna in ostali smo izven meja svoje narodne zajednice. Radi tega smo mogoče zagrenjeni, nikakor pa ne sovražno razpoloženi in obupani. Prepričani smo, da bo demokracija Italija znala biti nasproti svojim slovenskim državljanom - pravična.

Mirovna pogodba, ki nas je pridelila Italiji, z zakonito močjo točno predpisuje, da imamo vse pravice, ki jih imajo državljani italijanskega porekla in narodnosti.

V uradih, v šolah in v vsem javnem življenju smo na ozemlju, kjer Slovenci od stoletij prebivamo, enakopravni. To mirovno pogodbo je Italija sprejela in se s podpisom obvezala, da jo bo vestno izpolnjevala.

Toda ne oklepamo se določil mirovne pogodbe in ne gradimo na obveznosti, ki jih je država sprejela. Uverjeni smo, da bo Italija v smislu demokracije načel, na katere je postavila svojo novo ustavo, spoštovala in ščitila pravice in svoboščine, ki izvirajo iz resnične demokracije in so jedro državljanskega ponosa. Ker v to verujemo, zato mirno, brez strahu zremo v bodočnost.

„Komunizem je azijska oblika fašizma, a fašizem je evropska oblika komunizma.“

Prof. Fulton J. Sheen, „New York Times“ 2. 2. 1944

Civilizirana demokratična država je pravna država. Zakon vlada, urejuje in vsmerja vse življenje in nehanje državljanov. Pisani zakon, ki mu je vse podložno, od pastirja do vladarja, vlada nad državljanji. More ali sme ga spremeniti ali preklicati samo najvišja državna zakonodajna oblast. „Bog na nebu in zakon na zemlji“, v tem izreku je zapopadena vsa moč in veličina moderne pravne demokratične države, kjer vlada svoboda in spoštovanje človeških pravic.

V komunistični Jugoslaviji pa nad življenjem državljanov ne vlada zakon ampak javni tožilec. On je steber vsega sodstva. Ni panoge v javnem, zasebnem in socialnem življenju, v katero se javni tožilec ne bi vmešaval. Pred njim in njegovimi zaupniki ni varno niti najmenitnejše zasebno življenje. Javni tožilec nadzira vse kazensko in civilno sodstvo, delovanje vsakega javnega uradnika tja do ministra. Ta njegova oblast sega celo v zakonsko, družinsko in versko življenje posameznika. Neomejena oblast javnega tožilca je bila do skrajnih mej preračunana, da bi vzbujala v ljudeh strah in trepet. Zato je danes v komunistični Jugoslaviji strah pravi vladar.

Druga vladajoča sila je nadzorovanje in vohunstvo. Vohunstvo in ovaduštvo na vseh poljih javnega in zasebnega življenja je dolžnost vsakega državljanca. Vsak državljani mora vohuniti ne samo v svojih lastnih vrstah, ampak tudi pri podrejenih in predpostavljanih. To je tridimenzijno vohunstvo: naokrog, navzdol in navzgor.

Poleg teh splošnih vohunov in ovaduhov obstajajo posebne policijske organizacije kot Narodna zaščita in OZNA.

Javnemu tožilcu ob strani stoje kot njegovo oko in uho „ljudski tožilci“. Ti informirajo javnega tožilca o vsem, kar se dogaja v njihovih rajonih odnosno v tvornicah. Javni tožilec je z ljudskimi tožilci v ozkih stikih. Drži jim predavanja in jih poučuje o vohunski tehniki.

V sedanjih Jugoslaviji ni pravne zaščite. Javni tožilec je zastopnik države. Državo pa vodi centralni komitet komunistične partije. Zato ni javni tožilec nič drugega kot eksponent komunistične partije. Tako se komunistična partija vmešava preko javnega tožilca v najmanjše podrobnosti vsakdanjega življenja posameznega državljanca. Partija je edina organizirana politična skupnost v državi in zato ni čuda, da vsakogar, ki je izven nje, proglasijo za reakcionarja in saboterja.

Procesi in sodbe so gole formalnosti, kajti javni tožilec ne kontrolira samo postopka ljudskih sodišč, ampak tudi njih razsodbe. Vsi sodniki se zavedajo, da niso neodvisni, ampak podložni in odvisni od javnega tožilca. Ko je Jaša Prodanovič, podpredsednik Titove vlade v Beogradu in predsednik Srbske republikanske stranke, kritiziral v časopisu „Republika“ ponižujoči pravni in moralni položaj sodnikov, ga je komunistična „Borba“ v Beogradu neusmiljeno napadla in pričela neizprosnno gonjo proti „reakcionarni“ „Republiki“.

Ni čuda, da je pri tem stanju sedanega komunističnega pravnega pojmovanja padlo jugoslovansko pravosodstvo na stopnjo komedije. Oprostilne sodbe se izrekajo redko kdaj, ne da bi bil prej dal javni tožilec tajno privoljenje. Bodi nam dovoljeno omeniti le par primerov. Kalinov, sodnik okrajnega ljudskega sodišča v Zagrebu, je bil sredi razprave odpuščen in pozneje penzioniran pod pretvezo, da je proglašal preblage sodbe. Sodnik istega sodišča dr. Žnidaršič je oprostil skupno z dvema ljudskima sodnikoma znanega specialista za živčne bolezni univerz. prof. dr. Vranešiča. Na pritožbo javnega tožilca je vohovno sodišče sodbo razveljavilo, na kar je javni tožilec obtožil dr. Žnidaršiča zaradi oprostilne sodbe. Žnidaršič je bil obsojen na leto dni prisilnega dela radi sodbe, ki ni bila baje v skladu s pridobitvami narodno osvobodilne borbe. Ali proti prenikli kazni se je zopet pritožil javni tožilec in dr. Žnidaršič je bil postavljen pred drugo sodišče, ki ga je na zahtevo javnega tožilca obsodilo na smrt, ki je bila tudi izvršena. Nič ni pomagalo pričevanje znanega komunističnega pisatelja dr. Miroslava Križiča, ki ga je dr. Vranešič skrival med nemško okupacijo v svojem sanatorju. Slični je slučaj Koste Borakoviča, Mecedonca iz Skoplja, ki je bil predsednik ljudskega sodišča v Smederevu v Srbiji. Bil je odpuščen in javno ožigosan, češ, da se je pod njim premilo sodilo. Ali je mogoče v takih razmerah pričakovati od sodnikov, da sodijo po svoji vesti in svojem svobodnem prepričanju?

Sestava ljudskega sodišča ne nudi nikakega jamstva za ne-

pristranko in stvarno pravično presojo zadev. Tudi če je predsednik sodišča pravnik, ima ob svoji strani dva zvesta komunistična aktivista, ki ne sodita po svoji vesti in prepričanju, ampak po navodilih komunistične partije.

Jugoslavija je danes država brez pisanih zakonov. Federativna vlada v Beogradu je 28. oktobra 1946 ukinila vse zakone, ki so bili izdani do začetka vojne 6. aprila 1941. Stari zakoni so bili razveljavljeni, novih zakonov pa ni od nikoder. Izdani so bili le zakoni o zločinih proti državi in ljudstvu, zakon proti kolaboracionistom in saboterjem ter zakon o podržavljenju podjetij, o davkih in taksah. Zato vlada na vseh drugih poljih pravna negotovost in zmeda.

Tej pravni negotovosti se je pridružila še skrajna omejitev pravne obrambe in pravnega zastopstva. Zagovornik ne sme govoriti z obtožencem sam, brez nadzorstva. V svoji obrambi se ne more svobodno in nemoteno posluževati razlogov v korist obtožencu, ne da bi ga poslušalstvo in javni tožilec napadal.

Kako naj ima ljudstvo zaupanje v tako justico? Urejene pravne razmere v državi in pravna varnost so predpogoj za mednarodni ugled države in za njen vstop v družino civiliziranih narodov, kjer vlada zakon in pravni red.

V coni B, ki postane sestavni del Svobodnega tržaškega ozemlja, vladajo na polju justice in sodne uprave enake razmere kot v Jugoslaviji. Ali je mogoče sprejeti in uvrstiti tako pravno stanje na Koprščini, Piranščini in Bujsčini v pravni ustroj STO, ki mora biti zgrajen na načelih demokracije, svobode in človeškega dostojanstva?

## DOPOLNJENO JE...

Kar smo primorski Slovenci s trepetom pričakovali že od konca vojne, to je postalo prejšnji ponedeljek žalostno dejstvo. Primorje je s privoljenjem Titove Jugoslavije in demokracije Italije in vseh velikih in malih zaveznikov razkosano na tri dele. Gospodarska, zemljepisna in politična enota, katero so ustvarila stoletja svetovne zgodovine in katere nedeljivost je bil vedno prvi predpogoj splošnih interesov primorskega ljudstva vseh štirih narodnosti: Slovencev, Hrvatov, Italijanov in Furlanov, je bila na mednarodnih konferencah žrtvovana egoističnim strankarskim koristim tistih, ki so ponovno in slovesno obljubljali, da bodo do skrajnosti branili njeno nedeljivost.

Primorsko ljudstvo, ki pri odločitvah o usodi svoje rodne grude ni odločalo, so varali z raznimi pretkanimi gesli pritepenci z vseh vetrov, na žalost pa tudi nekateri sicer bolj redki njeni sinovi. Pri tem so popolnoma pozabili na naše posebne krajevne koristi, na našo resnično skupno povezanost, ki ni umetna, temveč naravna, ki sloni na temelj-

nes rōga v obraz pošastna krivica? Mislili smo, da se borimo za dokončno iztrebljenje narodnega sovraštva, za duševno in gospodarsko strpnost, za svobodo misli, vere itd. itd. Prevarjeni smo bili v naši dobri veri od političnih zagrizencev, ki hočejo uporabiti našo trpečo zemljo za poskusno polje in za mednarodno vežbanje svojih kadrov. Ponovno smo bili Primorci opeharjeni in smo postali žrtev porazdelitve novih političnih sil v svetu.

Ali so nas izkušnje dovolj izmodrile? Upamo, da! Obrniti moramo naše sile v resno, produktivno delo. Junaško moramo priznati dovršeno dejstvo. Nič ni trajnega. Tudi te meje so samo začasne. Kakor so bile prejšnje meje anahronizem nove dobe, toliko bolj so sedanje. Tehnični napredek človeštva terja od pravo političnih, še bolj pa gospodarskih mej, ki ne usuznjujejo le oseb in skupin ljudi, pač pa kar cele države.

Zato, dragi Primorci, v tem težkem trenutku ločite se ne klonite z duhom. Čakajte z zaupanjem novih dogodkov, ki morajo slediti, ker to je predpogoj rešitve vsega sveta. Nove meje so resen opomin k pameti. Kdor tega ne razume, se je že obsodil. Nova razmejitev na Primorskem se je porodila v bolnih možganih povojnih političnih sanjačev, smešnih diktatorjev in kratkovidnežev. Doba miru bodi doba vsesplošne razgibanosti in strpnosti.

Pozdravljeni Primorci v novih prilikah in kvišku srca! Tržaški.

Zločinsko podzemlje

Emilija Vrabc, enajstletna deklica, je padla dne 14. septembra v Trstu kot žrtev ogabnega političnega zločina. Neznani so v soboto zvečer iz teme streljali na zabavajoče se občinstvo v krožku „Vojka Šmuc“ na Škorckliji.

Nimamo besed, da bi ožigosali ta podel zločin, ki prekaša v krutosti in hladnem preračunanju vse ostale. Politična strast, to prokletstvo, dohaja do sličnih zločinov. Ne vemo kdo je dejansko izvršil to grozodejstvo, vemo pa, da so za ta zločin sodgovorni vsi oni politični činitelji, ki ščuvajo duhove iz dneva v dan, namesto da bi jih mirili.

Preiskava še ni dognala, kdo je ta zločin izvršil, pričakujemo pa, da bodo oblasti v najkrajšem času izvršila svojo dolžnost in zločinca najstrožje kaznovala.

Dne 16. t. m. je bil pogreb srečne deklice in tržaška komunistična partija ter njene podrejene organizacije (SIAU in ES) so izkoristile ta žalostni obred za svojo politično manifestacijo.

Vse časopisje, zlasti komunistično s „Primorskim dnevnikom“ vred, se je opravičeno zgražalo do besnosti nad tem podlim in ogabnim zločinom in je protestiralo proti nemarnosti policije, ki ni v stanju iztrebiti takih političnih zločinov. Enotni sindikati so proglašili v znak protesta 15. t. m. enournu stavko. Vse to je prav, ker je treba politično zločinstvo v kalj zadušiti.

V noči 31. avgusta t. l. je bil izvršen v Kobaridu še bolj podel, nizkoten in ogaben političen zločin. Po nalogu komunistične partije in njenih pomagačev je

nes rōga v obraz pošastna krivica? Mislili smo, da se borimo za dokončno iztrebljenje narodnega sovraštva, za duševno in gospodarsko strpnost, za svobodo misli, vere itd. itd. Prevarjeni smo bili v naši dobri veri od političnih zagrizencev, ki hočejo uporabiti našo trpečo zemljo za poskusno polje in za mednarodno vežbanje svojih kadrov. Ponovno smo bili Primorci opeharjeni in smo postali žrtev porazdelitve novih političnih sil v svetu.

Ali so nas izkušnje dovolj izmodrile? Upamo, da! Obrniti moramo naše sile v resno, produktivno delo. Junaško moramo priznati dovršeno dejstvo. Nič ni trajnega. Tudi te meje so samo začasne. Kakor so bile prejšnje meje anahronizem nove dobe, toliko bolj so sedanje. Tehnični napredek človeštva terja od pravo političnih, še bolj pa gospodarskih mej, ki ne usuznjujejo le oseb in skupin ljudi, pač pa kar cele države.

Zato, dragi Primorci, v tem težkem trenutku ločite se ne klonite z duhom. Čakajte z zaupanjem novih dogodkov, ki morajo slediti, ker to je predpogoj rešitve vsega sveta. Nove meje so resen opomin k pameti. Kdor tega ne razume, se je že obsodil. Nova razmejitev na Primorskem se je porodila v bolnih možganih povojnih političnih sanjačev, smešnih diktatorjev in kratkovidnežev. Doba miru bodi doba vsesplošne razgibanosti in strpnosti.

Pozdravljeni Primorci v novih prilikah in kvišku srca! Tržaški.

## Zločinsko podzemlje

Emilija Vrabc, enajstletna deklica, je padla dne 14. septembra v Trstu kot žrtev ogabnega političnega zločina. Neznani so v soboto zvečer iz teme streljali na zabavajoče se občinstvo v krožku „Vojka Šmuc“ na Škorckliji.

Nimamo besed, da bi ožigosali ta podel zločin, ki prekaša v krutosti in hladnem preračunanju vse ostale. Politična strast, to prokletstvo, dohaja do sličnih zločinov. Ne vemo kdo je dejansko izvršil to grozodejstvo, vemo pa, da so za ta zločin sodgovorni vsi oni politični činitelji, ki ščuvajo duhove iz dneva v dan, namesto da bi jih mirili.

Preiskava še ni dognala, kdo je ta zločin izvršil, pričakujemo pa, da bodo oblasti v najkrajšem času izvršila svojo dolžnost in zločinca najstrožje kaznovala.

Dne 16. t. m. je bil pogreb srečne deklice in tržaška komunistična partija ter njene podrejene organizacije (SIAU in ES) so izkoristile ta žalostni obred za svojo politično manifestacijo.

Vse časopisje, zlasti komunistično s „Primorskim dnevnikom“ vred, se je opravičeno zgražalo do besnosti nad tem podlim in ogabnim zločinom in je protestiralo proti nemarnosti policije, ki ni v stanju iztrebiti takih političnih zločinov. Enotni sindikati so proglašili v znak protesta 15. t. m. enournu stavko. Vse to je prav, ker je treba politično zločinstvo v kalj zadušiti.

OZNA — državna tajna organizacija režima tem preko meje — ugrabila in odpeljala urednika „Demokracije“ Andreja Uršiča. Ali mislite, da se je tudi tedaj zgražalo in obsojalo zločin komunistično časopisje? „Primorski dnevnik“ in „Lavoratore“ in vse ostalo njih časopisje je molčalo kot grob in s tem odobravalo kulturni zločin. In takji ljudje naj vadijo usodo slovenskega naroda?

## Od srede do srede

12. septembra: V Curihu so izvolili izvršni svet organizacije za ustanovitev evropskih Združenih držav. — Češkoslovaškemu zunanjemu ministru Janu Masaryku, namestniku ministrskega predsednika Petru Zenku in pravosodnemu ministru Prokopu Drtinu so poslali eksplozivna pisma, katera pa so pravčasno presegli. — Na ženevski konferenci za prehrano in poljedelstvo so sklenili ustanoviti svetovni odbor za prehrano. — Velika Britanija bo predložila Združenim državam, naj bi prevzele odgovornost za vse stroške v dolarjih na združenem anglo-ameriškem področju v Nemčiji. — Iz Rima je edpotoval posebni Trumanov odposlanec pri papežu Myron Taylor, ki se bo preko Londona vrnil v Združene države. — Opozicija kakor javno mnenje je ugodno sprejelo novo turško vlado Hassana Sake. — Ameriški trgovinski minister Harriman bo razširil vladno nadzorstvo nad izvozom in morda tudi nad potrošnjo živil, da bodo čim uspešnejše izvedli Marshallov načrt. — Združene države zahtevajo, naj Varnostni svet priporoči glavni skupščini Združenih narodov, da bi ukrenila potrebno glede preiskave na grških mejah. — Velika Britanija je pri bolgarski vladi protestirala zaradi ukinitve bolgarske opozicijske kmetijske stranke. — Ameriški zunanji podtajnik za gospodarske zadeve William Clayton je v Parizu predložil, naj bi imeli poročilo 16 držav za evropsko sodelovanje na podlagi Marshallovega načrta le za prvi obris; konferenca naj bi vprašanje znova preučila na podlagi njegovih pripomb. V mesecu oktobru bo v Romuniji razprava proti predsedniku romunske kmetijske stranke dr. Maniuju in 100 članom opozicije.

12. septembra: Podpredsednik argentinske delegacije pri Združenih narodih je izjavil, da bo Argentina na glavni skupščini zahtevala sklicanje posebne zasedanja z namenom, da bodo sklenili odpravo privilegija „veta“. — Britanski trgovinski minister sir Stafford Cripps je naznanil, da bo Velika Britanija skušala čim prej povečati svoj izvoz za eno tretjino, da bi se na ta način izognila gospodarskemu polomu. — Na perzijsko-sovjetsko mejo so odšli trije bataljoni perzijskih motoriziranih čet, kar se je zgodilo po izjavi ameriškega veleposlanika v Teheranu, da bodo Združene države podpirale Perzijo pri obrambi njenih virov. — Na zasedanju komisije za razorožitev je Velika Britanija predložila Združenim narodom takojšnje prejetje vseh vojaških čet na svetu kot prvi korak za ustvaritev zaupanja med Vzhodom in Zahodom. — Ameriško in britansko zunanje ministrstvo sta pri jugoslovanski vladi odločno protestirala zaradi neopravičnega pridržanja in slabega ravnanja z nekaterimi britanskimi in ameriški vojakmi. — Trinajst izmed 16 evropskih držav je na pariški konferenci sklenilo ustanoviti študijski odbor za evropsko carinsko zvezo. — Združene države so obtožile sovjet, da zavirajo voljo Varnostnega sveta pri rešitvi grškega vprašanja.

13. septembra: Francija in Italija sta objavili, da sta ustanovili mešano komisijo za preučitev možnosti carinske zveze med obema državama. — Grška poslanska zbornica je ratificirala esnetek Zakona o amnestiji. — Ameriško zunanje ministrstvo je izdalo „Belo knjigo“, v kateri piše, da predstavlja delovanje Jugoslavije, Bolgarije in Albanije proti Grčiji eno izmed najbolj kritičnih današnjih mednarodnih vprašanj. — Turška vlada je o-

Od srede  
do srede

(Nadaljevanje s prve strani)

dobrila odgovor na jugoslovansko in bolgarsko noto glede sprejemanja beguncev; v odgovoru Jugoslaviji je turška vlada zadržala, da muslimanski begunci, ki imajo jugoslovansko državljanstvo in ki so jih sprejeli v Turčiji, niso vojni zločinci, kot to trdi jugoslovanska nota.

**14. septembra:** Ravnatelj oddelka ameriškega sveta krščanskih cerkva za civilne zadeve dr. Garman je v Washingtonu izjavil, da ga je njegovo potovanje letošnjega poletja v Evropo prepričalo, da se bo sovjetski poizkus za nadvlado v Evropi in svetu obrnil proti komunizmu samemu in ga uničil. — Poveljnik grških gverilcev Markos je naslovil na glavno skupščino Združenih narodov pismo, v katerem prosi, da bi dovolili predstavnikom gverilcev ustno obrazložiti skupščini svoje stališče. — Perzijski ministri predsednik je izjavil, da ne bo dovolil nikakega tujega vmešavanja v perzijske notranje zadeve, (kar se verjetno tiče petrolejskega spora s Sovjetsko zvezo, op. ured.).

**15. septembra:** Glavni tajnik Združenih narodov Trygve Lie je izjavil, da je svetovni položaj zelo resen in da ni videti nobenega znaka za izboljšanje. — Predstavniki Velike Britanije, Združenih držav, Sovjetske zveze in Kitajske so si razdelili med seboj zadnjih 39 japonskih vojni ladij. — Na francoskem zun. ministristvu v Parizu so štiri velesile položile ratifikacijske listine italijanske mirovne pogodbe, ki je stopila v veljavo popolno. — Kitajska zakonodajna zbornica je ratificirala mirovno pogodbo z Italijo. — Visoki komisar v Avstriji general sir James Steel je odšel na povabilo češkoslovaške vlade v Prago; vsebina razgovorov še ni znana. — Na seji Varnostnega sveta so črtali z dnevnega reda italijansko vprašanje, o katerem bodo razpravljali pred skupščino Združenih narodov. — V Parizu so se ponovno sestali delegati 16 držav za razpravljanje o Marshallovem načrtu. — Na sovjetskem zunanem ministristvu v Moskvi so položili ratifikacijske listine madžarske, bolgarske, romunske in finske mirovne pogodbe.

**16. septembra:** Ameriško zunanje ministristvo je zanikalo Togliattijeve izjave, češ, da bi Združene države hotele zavladati nad Italijo. — V Flushing Meadows so slovesno otvorili skupščino Združenih narodov; za predsednika so izvolili Brazila Aranha. — Grški ministri predsednik Sophoulis je zastopnikom EAM-a obljubil, da bo vlada izdala splošni odlok o amnestiji, če bodo gverilci sprejeli ponudbo o brezpogojni predaji in izročili orožje. — Jugoslovansko zunanje ministristvo je obvestilo britanskega veleposlanika v Beogradu, da so izpustili pet britanskih in ameriških vojakov, ki so jih pred kratkih zaprele jugoslovanske vojaške oblasti. — Velika Britanija je imenovala diplomatske zastopnike v bivših satelitskih državah.

**17. septembra:** Po skoraj sedemtedenskem delu evropske gospodarske konference v zvezi z Marshallovimi predlogi so dosegli sporazum glede vseh točk, razen ene, ki se nanaša na francoski načrt za organizacijo, ki naj bi nadzorovala napredovanje s strani 16. držav pri proizvodnem programu. — Grški ministri predsednik Sophoulis je izjavil, da bo mobiliziral ves grški narod, če gverilci ne bodo upoštevali vladnega predloga o predaji. — Ameriški zunanji minister Marshall je pred glavno skupščino Združenih narodov izjavil, da so Združene države pripravljene sprejeti velike omejitve glede pravice veta, ki jo ima pet velesil v Varnostnem svetu; senatorski Marshallovi predlogi predstavljajo priznanje o popolnem neuspehu Varnostnega sveta; Marshall je predložil, naj bi ustanovili stalni odbor glavne skupščine, katerega bi sestavljali predstavniki vseh 55 držav članice Združenih narodov, ki bi moral stalno zasedati ter posredovati vselej, kadar Varnostnemu svetu ne bi uspelo doseči rešitve; Marshall je nadalje brez vsakega opešavanja obtožil Sovjetsko zvezo, da nosi, če že ne vso, vsaj večji del odgovornosti za zmedo na svetu. — Britansko zunanje ministristvo je namestniku jugoslovanskega zunanega ministra izročilo energično protestno noto zaradi incidenta, ki se je pripetil na Svobodnem tržaškem ozemlju v noč med 15. in 16., ko so jugoslovanske čete poskušale prekorajiti svoje zasedbene področje ter priti v Trst; britanska vlada je mnenja, da so jugoslovanske vojaške oblasti, ki so poskušale storiti ta korak, ravnale na „nasilen in izvaljen način“.

## Po ratifikaciji mirovni pogodbe Razčlemba novega ravnovesja

Po predhodni ratifikaciji sovjetskih satelitov, Romunije, Bolgarije in Jugoslavije je Moskva na predvečer madžarskih volitev ter kratko po odločitvi zavezniških čet, da prezimijo vzdolž Morganove črte, ratificirala mirovne pogodbe z bivšimi nemškimi sateliti Italijo, Madžarsko, Romunijo, Bolgarijo in Finsko. »Vzhodna demokracija« je z neparlamentarnim aktom prezidija Vrhovnega sovjeta po več kot polletnem zavlačevanju, v katerem so nekateri pravilno ugotovili določeno metodo in taktiko, izvedla dejanje, ki je v nekaterih posledicah vredno, da si ga nekoliko podrobneje ogledamo.

Formalne posledice, ki izhajajo iz tega dejanja, to je posledice, ki pomenijo izvrševanje besedila mirovni pogodbe, nas neposredno ne zanimajo (navajamo jih pod črto zgolj kot kronistični dodatek k našemu članku). Zanimajo nas predvsem politične posledice te ratifikacije, in sicer: nagibi in okoliščine, ki so privedle do tega koraka Sovjetske zveze, ki je marsikje presenetil, dalje trenutna sprememba v evropskem ravnovesju, ki je zaradi tega nastopila ter končno bodoče poglede, ki se porajajo z vstopom v veljavo prve skupine mirovni pogodbe zaveznikov z bivšimi sovražnimi državami. Gotovo je, da je evropsko in v precejšnji meri tudi svetovno ravnovesje s tem dejanjem precej spremenjeno, nikakor pa s tem še ni zavzelo dokončnih oblik. Upošteva to moramo, da ostaja še vedno odprto vprašanje mirovni pogodbe z Nemčijo, Avstrijo in Japonsko, pri čemer se utegne to ravnovesje še presenetljivo spreminjati. Nadalje pa je treba upoštevati tudi dejstvo, da pojem »ravnovesja« v kontinentalni in svetovni politiki sploh ni statičen pojem, marveč pojem, ki je podrejen zakonom stalne spremembe. Poenostavljeno prilagojeno n. pr. na bodoče evropske razmere bi torej rekli: evropsko ravnovesje v bodoče ni odvisno zgolj od predvidljive takšne ali drugačne dokončne rešitve nemškega in avstrijskega vprašanja, marveč tudi od številnih težje predvidljivih sprememb notranje in zunanje političnega značaja v evropskih državah, pa najsi bo to ravnovesje potem ugodnejše za vzhod ali zahod.

### Zakaj je podpisala Sovjetska zveza?

Oglejmo si zdaj najprej nagibe in okoliščine, ki so privedle do ratifikacije mirovni pogodbe s strani Sovjetske zveze ter od 15. t. m. dalje tudi vstopa v veljavo. Bilo bi pogrešno, če bi to dejanje tolmačili kot diplomatski korak, ki je bil predviden v naprej ter je zgolj slučajno sovpadel z nekaterimi dogodki lokalno evropskega in širše svetovnega značaja. Zaradi tega ga tudi ne moremo tolmačiti kot posledico kurtoaznega izpolnjevanja mednarodnih obveznosti, marveč prej kot dejanje s taktičnimi in strateškimi posledicami v tekmi med obema taboroma, v katere je danes razdeljen svet.

Pogodbe s petimi bivšimi

sateliti Nemčije so stopile v veljavo na predvečer tvoritve zasedanja glavne skupščine Združenih narodov, na katerem bodo reševali ali vsaj skušali rešiti nekatere zelo težke probleme sedanjega sveta. Predhodne razprave pred Varnostnim svetom, v drugih svetih, odborih ter na konferencah so pokazale, da utegne biti glavna skupščina celo prelomnica v odnosih med vzhodom in zahodom. Dejstvo je, da se tega zavedata zahod in vzhod. Slednji si mora biti poleg tega tudi na jasnem v pogledu notranje moči svojega vplivnostnega področja. Dejstvo je, da je zadnji čas pomenil mrzlično delavnost Moskve v smeri političnega konsolidiranja vzhodne Evrope, pri čemer se sredstva niso izbirala. Madžarske volitve naj bi bile to prvo obdobje v glavnem zaključile. Vsekakor pa je treba upoštevati, da je zunanji videz te »konsolidacije« več ali manj Potemkimova vas, vzneseno pročelje, za katerim pa se v resnici skrivajo težki nerešeni problemi, katerih še tako dobra propagandna sredstva ne morejo prikriti. Akcije, ki naj odvrtajo domačo in tujo pozornost od resničnega položaja v sovjetski zvezi in vzhodni Evropi, niso uspele, čeprav povzročajo posebej nevarnost. Moralni položaj Sovjetske zveze v svetu je doživel padec, katerega se je morala zavedati tudi Moskva sama.

Diplomatsko-politična gibkost totalitarnih državnih ustrojov je presenetljiva. Ker določeni ukrepi niso podvrženi čisto dolgotrajnim parlamentarnim postopkom ter vplivom javnega mnenja (ki ga v ZSSR praktično sploh ni), je mogoče, da se ne le politična taktika, marveč neredko tudi osnovna načela spreminijo takorekoč čez noč. S stališča politične doslednosti, ki predpostavlja v civiliziranem svetu tudi določeno politično moralo, prihaja do najbolj presenetljivih in logično nedoumljivih sprememb. Kar je bilo včeraj belo, postane čez noč črno.

Ne sme nas torej motiti, če je Sovjetska zveza ne glede na dogodke v Grčiji (kjer sama neposredno ni zapletena) na predvečer odločilnega zasedanja glavne skupščine ratificirala mirovne pogodbe. Slične poteze »mednarodne spravljivosti« na predvečer odločilnih dogodkov je pozabljivi svet že večkrat doživel, ne da bi pri tem povlekel potrebne zaključke za bodoče. Ratifikacija petih mirovni pogodbe je torej tipičen primer predprave na pomembne razgovore, pravna poteza za tiste, ki to še hočejo verjeti.

### Kdo ima od tega dobiček?

S stališča sovjetske politike vsekakor ne smemo reči, da bi Moskva z ratifikacijo kaj izgubila. Nasprotno, če upoštevamo nekatere nesimentalne činitelje, ki v sovjetski politiki igrajo vedno pomembno vlogo, potem bomo morali reči, da bo zanjo, še bolj pa za navidezno suverene države Vzhodne Evrope ostalo vse po starem, odnosno

da se je evropsko ravnovesje poslabšalo za zahodni svet. S tem pa prehajamo že do drugega problema, ki smo si ga hoteli ogledati: vprašanje trenutne spremembe ravnovesja v Evropi.

V 90 dneh po vstopu v veljavo mirovni pogodbe, to je tik pred božičem se bodo morale z vseh področij z izjemami, ki jih navajamo pod črto, umakniti zasedbene sile. V zasedenih državah bodo prenehali delovati zavezniški nadzorstveni sveti. Praktično: Anglo-Američani bodo morali v tem času, po predhodnem, z italijansko vlado dogovorjenem načrtu, zapustiti Apeninski polotok, to za sredozemsko politiko važno področje. Isto se bo formalno zgodilo tudi v pogledu sovjetskih čet, seveda z omejitvami za nadzorovanje poti v Avstrijo, v Madžarski in Romuniji ter brez omejitev v Bolgariji. Pri današnjem političnem položaju v Vzhodni Evropi pa bo to zgolj formalnost, ki razmer v tem delu Evrope nikakor ne bo spremenila. Razšli se bodo tudi zavezniški nadzorstveni sveti, ki so deslej do neke mere le še vršili nadzorstvo ter — čeprav neznatno in neučinkovito — lahko vplivali na razmere v državah, kjer je življenje teklo pod omejitvami, ki jih je nalagalo premirje. Romunija, Bolgarija in Madžarska postajajo s tem formalno suverene. Razen diplomatskih predstavnikov zahodnih držav ne bo nikogar, ki bi lahko posegal v dogajanja na tem področju.

### Položaj zahoda

Vse gornje spremembe praktično pomenijo, da se bo položaj zahodnih zaveznikov zahodno od tako imenovanega železnega zastera poslabšal, Sovjetska zveza pa je premaknila zid, s katerim je bila sama obdana do druge svetovne vojne, za precejšnje število kilometrov proti zahodu. Njeno akcijsko področje, katerega je deslej predstavljal njen vzhodnoevropski vplivnostni pas, je z izvedbo mirovni pogodbe oproščeno vsakega zahodnega vpliva, je torej sproščeno. Sovjetska zveza lahko posveti večjo pozornost področjem, ki leže izven njejnega neposrednega vplivnostnega področja, kjer se je deslej uveljavljala le kot eden izmed štirih soudeležencev (Nemčija, Avstrija), ali pa je imela svoj vpliv zagotovljen le s pomočjo mreže komunistične stranke. Sovjetska zveza je dejansko z ratifikacijo napravila precejšen korak proti zahodu. Konsolidacija na teh pozicijah jo brez dvoma ojačuje ter usposablja za nove podvige.

Težka moralna, duhovna in gospodarska kriza, v kakršni živi povojna Evropa, položaj, pri katerem trenutno ni videti nikakega poboljšanja, ustvarja možnost še težjega poslabšanja evropskega in s tem istočasno tudi svetovnega ravnovesja. Združene države, ki danes več ali manj hranijo Evropo, bodo morale ojačiti svoje zanimanje za ta kontinent, če ne bodo hotele dopustiti, da se v praznini, katero je začela ustvarjati ratifikacija, naselijo težnje, ki imajo kaj

malo skupnega z načeli o varovanju človeških pravic. Hladen račun nam vsekakor pokaže, da danes čas nikakor ne dela za zahod.

S položajem, kakršnega je po ratifikaciji zavzela Sovjetska zveza, pa vsekakor ni prizadeto samo vprašanje Evrope. Jasno je, da se s tem odpirajo povsem novi vidiki glede nekaterih neevropskih predelov, odnosno evropskih ključnih postojank, ki vodijo v omejenje predele. Pojavlja se novo ravnovesje predvsem za bližnji Vzhod in Sredozemlje. Prvo tehtanje moči pod novimi okoliščinami bomo gotovo doživeli na bližnjem zasedanju glavne skupščine Združenih narodov, katerega pa se — značilno — sovjetski zunanji minister Molotov ne udeležuje, marveč bo prispel verjetno šele v teku oktobra, in sicer — kot napovedujejo — s presencenjem, kakršni so bili lanskoletni razorožitveni predlogi. Zelo verjetno je, da bomo v bodočih dveh mesecih pričeli prve in pomembne bitke v odnosih med vzhodom in zahodom, ki utegne biti — kot smo omenili uvodoma — odločilnega značaja za usodo bodočega sveta.

### Pravne posledice ratifikacije

Glavni učinki uveljavljanja mirovni pogodbe so v kratkem naslednji: Umik zavezniških zasedbenih čet v roku 90 dni z izjemo sovjetskih edinic, ki bodo ostale na Madžarskem ter v Romuniji za zaščito zvez s sovjetskim področjem v Avstriji ter ameriških, britanskih in jugoslovanskih oddelkov (ne nad 5.000 mož za vsakogar), ki bodo ostali na Svobodnem tržaškem ozemlju toliko časa, kolikor je to predvideno v določilih tržaškega statuta.

Nastanek Svobodnega tržaškega ozemlja v skladu z določili mirovne pogodbe z Italijo (pri čemer ostaja do imenovanja guvernerja dosedanja zavezniška uprava, in sicer ob razdelitvi Svobodnega tržaškega ozemlja na dve področji: anglo-ameriško v delu, ki je prej spadalo pod področje »A« ter jugoslovansko v delu, ki je prej predstavljalo področje »B«).

Teči prične 6 mesečni rok, v teku katerega mora razmejitvena komisija določiti stalno mejo med Italijo ter sosednimi državami ter 2 mesečni rok, v teku katerega mora biti določena stalna meja med Češkoslovaško in Madžarsko. (V pogledu jugoslovansko-italijanske meje je treba imeti v vidu spor glede tolmačenja besedila mirovne pogodbe z ozirom na osek med Sabotinom in Gorico, zaradi česar je prišlo tudi do posebnih ukrepov glede umika anglo-ameriških edinic s tega področja.)

Teči so pričeli roki za plačilo vojne odškodnine ter šestmesečni rok za prilagoditev oboroženih sil bivših sovražnih držav razni, ki je določena po pogodbah (izjemni 9 mesečni rok je določen za italijansko mornarico, pomorska komisija štirih velesil bo v treh mesecih določila podobnost izročitve poedinih edinic ameriški, britanski, francoski in sovjetski mornarici).

Zavezniške sile morajo bivšim sovražnim državam v roku 6 mesecev sporočiti, katere predvojne dvostran-

## Država tlake in suženjstva

Londonska revija »Jugoslavija« takole komentira v svoji julijski številki gradnje mladinskih prog in druga javna dela pod komunističnim režimom v Jugoslaviji:

»Nikjer na svetu ni primera, da bi tlaka postala sistem javnih del. Tako se ne dela niti v nobeni drugi satelitski državi pod sovjetskim gospostvom. Od faraonskih časov do danes zgodovina ne pomni, da bi bila tako zaslužena delovna sila kakega naroda. Vendar so egiptovski faraoni žrtvovali predvsem ujetnike poraženih narodov, medtem ko žrtvujejo naši današnji satrapi vso mlado silo svojega naroda. Tudi v Sovjetski zvezi kopljejo velike kanale in krejijo gozdove na daljnem severu s prisilnim delom, toda to delajo politični kaznjenci, izobraženci, meščani in kulaki. V Jugoslaviji vodijo na obvezno delo s pesmijo in godbo vso mladino. In tako Jugoslavija nadaljuje svoje mučeništvo. Obvezno delo in suženjstvo, to je sistem pod katerim živi ves naš narod. Vse gospodarstvo in vsa zemlja sta postala sredstvo komunistične politike. Vsi moški, žene in otroci so sužnji komunistične oblasti.«

Tako vidimo, da hoče komunistični režim v praksi dosežati politične uspehe z brezplačno delovno silo, medtem ko je v opoziciji in teoriji proglašal visoko plačo, najkrajši delovni čas in najugodnejše delovne pogoje za svoj ideal. Zelo značilno je, da v nasprotju z vsemi svojimi nauki in obljubami prekaša komunizem kot delodajalec najkrutejše in najreakcionarnejše metode in pogoje dela. Danes ne postavlja delavcu za ideal šest ali manj urnega delavnika, temveč prekoračenje dnevne norme v eni uri in nadurno delo. Po številnih glasovih iz posameznih rudnikov, tvornic in drugih obratov Jugoslavije je delavstvo do skrajnosti naveličano tega brezdušnega »stahanovstva« in nima prav nobenega smisla več za nove žrtve v prid brezupnim revolucionarnim načrtom vodilnih »rdečih državni buržujev«. Jugoslovansko delavstvo je sprevidelo, da so v raznih krutih »petletkah« komunističnih oblastnikov predvidene in vpoštevane tvornice, ceste, železnice, električne centrale in drugo, da pa ni prav nič predviden in vpoštevani človek, na katerega zdravstveni račun se vse te »petletke« izvajajo. V zameno za plačo, hrano, obleko in dobra stanovanja nudijo komunistični oblastniki zelo bogato propagando.

### ČITAJTE „DEMOKRACIJO“

ske pogodbe želijo obdržati v veljavi.

Predstavniki, določenih zavezniških in bivših sovražnih držav dobe takoj reden diplomatski položaj. Štiri velesile morajo v 12 mesecih odločiti o usodi italijanskih kolonij.

Popolno učinkovitost dobe določila pogodb, ki jamčijo človečanske pravice ter svobodno izražanje.

Osebe, ki bivajo na področjih, ki so pripadala Italiji, lahko — če želijo — opfirajo za italijansko državljanstvo.

## Načrtno preganjanje Slovencev?

V razburljivih dneh pred prevzemom Gorice po italijanskih oblasteh in na dan prevzema samega so se v mestu odigrali vsega obžalovanja in vse obsodbe vredni dogodki. Skupine najhujših mladičev so hodile po Gorici, iskale po naprej določenem načrtu slovenske trgovine, gostilne in zasebna stanovanja ter razbijale, požigale in plenile. Naj navedemo samo nekaj primerov in našteje: mo par najbolj vidnih sluščajev! Trgovine: *Štrukelj* v Semeniški ulici; *Klavora*, *Koren* in *Sever* v ulici Carducci; *Cermelj* na Kornju; *Cigoj*, *Uršič* v Raštelu; *Budihna* na Šempeterski cesti; *Mavrič* na Placuti itd. Z bombami so napadli gostilno *Pavlin* blizu pevnstkega mosta. Vdrli so v stanovanje *dr. Grudna* in njegovih sorodnikov in vse polomili. Mazali in razbijali so napise slovenskih trgovcev, gostilničarjev in obrtnikov. Hodili so v številnih gručah (po 50 fantalinov) po ulicah in terorizirali ter pretepali ljudi. Veliko zasebnih stanovanj je bilo napadenih. Skratka: te dni smo goriški Slovenci preživeli v znamenju nasilja, in sicer organiziranega nasilja. Nasilje je nasilje, pa naj ga vrši kdorkoli. Nikomur ne dela časti. Naravnost sramotno pa je za družbo, ki hoče stati kulturno zelo visoko. Država, ki dopušča nasilje, ni pravna država, čeprav jo kdo smatra za zibelko vsega prava. Demokratični Slovenci smo vedno obsojali vsakršno nasilje. Sedaj pričakujemo od državnih oblasti, da zaščitijo življenje in imetje vseh goriških Slovencev brez izjeme. Ako je kdo zagrešil kak zločin, naj ga postavijo pred sodišče. Nikakor pa

## Kot nekdanj pod grofi...

Pri nas, kjer se komunistično ali politično časopisje bavi bolj s politično propagando kot pa z gospodarskimi vprašanji, je javno mnenje kaj daleč od dejanskega poznanja gospodarskega življenja v Jugoslaviji in predvsem v Sloveniji. Tudi ni koristno za komunistično propagando razpravljati pri nas o stvarnosti teh težkih nalog, ki si jih je zadal sedanji režim v Jugoslaviji, kjer se v gospodarstvu govori že preko dve leti o napakah, kjer se preko dve leti polnijo zaporji in taborišča s saboterji, »sovražniki ljudstva«, »kapitalisti« itd., zato da se prikrijejo napake sistema, izkoriščanja voditeljev, nesposobnosti vodstva in revščina gospodarskih ukrepov, ki slonijo kot ostalo življenje na teroru in vohunstvu.

To ni čudno. Vsakdo ve, da se sedanji gospodarstveniki pri izvajanju gospodarskih ukrepov niso oslonili na normalni in naravni razvoj, temveč na diktirano gospodarstvo.

Ni namen tega članka poglobljeno in načrtno gospodarstvo, v katero težijo ukrepi, ki povzročajo obupno stanje kmetov v Sloveniji in v Jugoslaviji. O tem je »Demokracija« že pisala in bo še pisala. Pregarjanje našega kmeta kažejo naslednja dejstva.

ne gre, da bi neodgovorna mladina krojila pravico po svoji nerazsodni volji.

Vsi izgredi zadnjih dni so bili očitno organizirani. Treznemu opazovalcu se nehotne vrine vprašanje, ali je bilo vse to naperjeno res samo proti komunistom, ali ni imelo morda neke splošne protislovenske osti. Škoda na slovenskem premoženju oslabi življensko silo Slovencev v Gorici. Ni brez pomena, da so bile predmet napadov zlasti trgovine. Ali je v tistem tajnem štabu, ki je vodil te septemberske programe, odločevala tudi osebna korist in ne samo neko bolj ali manj globoko občuteno navdušenje za novi red?

Kdor bere liste, kot so »Il lunedì« in »Messaggero Veneto«, ve, da se pri nas zopet ponavlja stara miselnost, ki jo odlikuje zagriženo sovraštvo proti vsemu, kar je slovenskega. Nihče ne pomisli, da je smešno, ako se 45 milijonov broječ narod resno boji narodne skupine, ki šteje komaj nekaj deset tisoč duš. Ne! Slovence je treba uničiti! Zdi se, da nekateri žive od tega umetno vzdrževanega sovraštva.

Nekoliko pozno, vendar še ne prepozno je izdal *Comitato di Liberazione Nazionale (CLN)* lepake, v katerih pozivlja občinstvo k redu in opozarja, da bodo kaznovani vsi, ki zagreše zločesta dejanja nad osebami ali imetjem.

Vse goriške Slovence pozivamo, da naj ostanejo v Gorici in naj se odločno uprejo vsakemu nasilju. Vsi naj popišejo škodo in okoliščine, v katerih jim je bila storjena, ter naj pritožbe predložijo oblastem in našim organizacijam.

prisilnega dela z odvzemom prostosti. Tako je bilo treba terorizirati kmete, da so oddajali žito. Kam bodo hodili kmetje po moko takrat, ko bo zmanjkalo lastnega žita, list ne pove.

»V Laškem se dogajajo nerednosti«, trdi »Pravica«, ki zaključuje: »Tam, kjer politični aktivisti dobro delajo, tam odkup dobro poteka«. Politični aktivisti: policija, Narodna zaščita, Ozn.

26. avgusta je pisala »Pravica«, da so ovranci oddaje, to je »spekulanti«, ki se branijo oddati določeno količino žita, oni, »ki so ti sočletja (!) izkoriščali malega človeka, mu pili kri in znoj«. Pomislil! Tisočletja! Kakšna duhovna reva dobi prostor v »Pravici«!

V št. 11ju so se dogajale »nerednosti« pri oddaji. Enako pri Sv. Marjeti, kjer poseže vmes milica (!), ki prepričuje kmete, da je le boljše, če oddajo toliko žita, kolikor so jim določile ljudske oblasti. Sv. Jakob, Šmarjeta, Zgornja Kungota, Sv. Križ itd. itd. Povsod enako.

Odgovor na vprašanje, zakaj se kmetje branijo oddati žito, je samo sledeči: Ali kmet ne more oddati žita, ker ga nima dovolj niti zase ali komaj zase in družino, ali pa ne mara oddati, ker je cena odkupa prenizka.

Za prvi primer nimamo besed. V drugem primeru pa tiči bistvo odpora v nesorazmernosti med cenami kmetijskih pridelkov, katerih pridelovalec je še v veliki meri privatnik, to je kmet, in med cenami industrijskih izdelkov, katere producira država ali zadruga. Da so cene v državi na načrtu nim gospodarstvom tako nesorazmerne, je razumljivo, ker so mezd industrijskih delavcev visoke

To je namreč elitni (izbrani) razred, ki ga je treba protežirati, da bo vsaj malo podpiral režim. Rentabilnost delavca v tovarni pa ni višja od tiste, ko je delal v korist zasebnega gospodarja. To je rentabilnost poidevca. Toda mnogo energije se pri slabi industrijski organizaciji izgubi, ker se vsa storilnost delavca pravilno ne izkoristi. Zlasti nestrokovno vodstvo, in to je rakrana današnje Jugoslavije, trati delavske moči po nepotrebnem.

Poznamo slučaje, kjer se je v državnih podjetjih polagalo več važnosti na politično delo tudi s strani strokovnjakov, kot pa na stroko samo. Pozneje, ko je prišla oblast do spoznanja, da je tako delo zgrešeno, je bil strokovnjak razbremenjen političnega dela med delovnimi urami. Moral pa ga je vršiti po urah. Vsak človek pa dela produktivno samo določeno število ur na dan in mora imeti tedenski počitek. Če delo vrši več časa, se utruji za naslednji dan, zlasti ko dela v nočnih urah. Sestanki se vršijo pa le ponoči.

To je samo en razlog slabega izkoriščanja delovnih sil.

Drugi je štedljivost. Človek je in bo štedil najprej to, kar je nje-

### KULTURA

#### Jurčičev »Jurij Kozjak« v italijanščini

»Jurij Kozjak« je doživel v mednarodnem svetu velik uspeh. Pred desetimi leti ga je prestavil v francoščino Ferdinand Kolednik, slovenski duhovnik, ki živi že dolgo v Franciji. Francoska kritika je povest samo in prevod zelo laskavo ocenila. Eden največjih današnjih francoskih pisateljev Paul Claudel je ugotovil, da je povest »polna preprostosti, barvitosti, gibanja in zanimanja in da bo pri mladini gotovo žela uspeh«. Prevajalca je Francoska akademija dala posebno medaljo za zasluge za francoski jezik v inozemstvu. Uvod pa je napisal G. Gozan, član Francoske akademije.

Za stoletnico Jurčičevega rojstva je isti prevajalec oskrbel tudi italijanski prevod »Jurija Kozjaka«, ki je te dni izšel pri »Istituto di

#### Svobodno tržiško ozemlje

Z ratifikacijo mirovni pogodbi so bili potrjeni tudi mednarodni sklepi glede Svobodnega tržiškega ozemlja, ki je s tem postalo samostojno državno telo s posebnim statutom, po katerem si bo ustvarilo lastno ustavo. Ker pa Varnostni svet, pod čigar okriljem STO stoji, še ni dobil guvernerja, mora STO ostati še nadalje pod zavezniško vojaško upravo. Ozemlje ostane razdeljeno v dve področji A in B. Prvo upravlja anglo-ameriška vojska, drugo pa jugoslovenska.

Poveljnik britanske in ameriških sil general T. S. Airey je 16. t. m. izdal razglas, veljaven za cono A, v katerem določa:

1. — Dokler ne prevzame oblasti zakonito imenovani guverner Svobodnega tržiškega ozemlja bo vsa vladna in upravna oblast v tistem področju Svobodnega ozemlja, v katerem so razvrščene britanske in ameriške vojaške sile, ter jurisdikcija nad njegovim prebivalstvom še nadalje pripadala meni kot poveljniku omenjenih britanskih in ameriških vojaških sil.

2. — S tem se nadaljuje zavezniška vojaška uprava britanske in ameriškega področja, ki bo upravljal pod mojim vodstvom.

3. — S tem odredam, da vsi uspravni in sodni uradniki ter vsi drugi vladni ter občinski funkcionarji in uslužbenci, kakor tudi vsi predstojniki in uslužbenci javnih, občinskih ali drugih ustanov še nadalje opravljajo svoje dolžnosti po odredbah, ki jih bom od časa do časa izdal jaz ali ki jih bodo

govoga, in potem šele, kar je tuje. In tuje je tudi to, kar je državne, čeprav tega marsikdo ne mara priznati.

Dejstvo je, da je zasebni lastnik polagal vse svoje energije v lastno podjetje, mislil neprenehoma na njegovo izboljšanje. Plačani vodja podjetja pa je enako plačan, če da državnemu podjetju 100% ali samo 80% svojih sposobnosti in svojih energij.

Dokler ko državni sektor prodajal po dejanskih cenah, zasebni pa ne, dokler kmet ne bo smel računati za uro svojega napora toliko, kolikor prejme delavec z enakim naporom in enako sposobnostjo, do tedaj se bo kmet branil oddajati svoje pridelke.

Posledica je lahko dvojna. Ali bo do kmetu dovolilo, da bo soodločeval pri določevanju cen, kar zelo dvomimo, ali pa bo kmet prenehal biti zasebni gospodar.

Kmet je v državah, kjer je uvedeno načrtno gospodarstvo, pravi revež. Kjer pa je že prenehal biti kmet in postal delavec ali zadržanik, je pa še večji revež. Njegova usoda je žalostna zlasti zato, ker mu stoletni boji za pridobitev zemlje, ki jo obdeluje, niso nič zalegli. Podložnik je bil pod grofi, podložnik bo kolhoznemu komisarju.

propaganda libraria« v Milanu v pravilni obliki. Jurčiča so med Italijani do sedaj malo poznali. Prevoden je bil samo »Sosedov sin«. Rajši so segali po modernih pisateljih, kot so Cankar, Župančič. Tudi Tavčarja so kmalu spoznali. Jurčič se je prevajalcem zdel preveč preprost. Sedaj pa se je pokazalo, da baš ta preprosti svet iz davne preteklosti najbolj vpliva pri zapadnih ljudeh, ki so največjeličini prefinjene domače literature. Pa se res lepo bere v italijanščini ali v francoščini ta staroslavna zgodba o Juriju, ki so ga cigani prodali na Turško, da je postal janičar.

Prevajalec je dodal krastek Jurčičev življenjepis in nekaj zgodovine stiškega samostana. Italijanskemu občinstvu je »Jurija Kozjaka« v kratkem predgovoru predstavil M. D. Capozzi. Knjigo toplo pričakujemo. c. d.

izdajali od mene za to določeni častniki.

4. — Vsi obstoječi zakoni, odredbe in ukazi, ki so v veljavi v britansko-ameriškem področju na dan izdaje tega razglasa, bodo ostali v polni veljavi.

#### De Gasperijeva zagotovila goriškim Slovincem

Ministrski predsednik De Gasperi je 18. t. m. sprejel nekatere zastopnike Goričanov. Zastopniki so izrazili upanje, da bo Italijanski republiki dana v bodočnosti možnost mirnega napredka, obenem pa obžalovali incidente in nerednosti, ki so se izvršili v Gorici in njeni okolici ob predaji oblasti.

Predsednik De Gasperi je pripomnil, da so se neredi dogodili pred prevzemom oblasti od strani italijanskih sil. Dal je zagotovilo, da bo demokratična Italija spoštovala etniške pravice manjšin.

Komisija visokih funkcionarjev, pod predstvom podtajnika Marazze bo takoj odpotovala v kraje na vzhodni meji, da poskrbi za rešitev najnujnejših vprašanj, zlasti za mirno sožitje manjšine z večino.

Ministrski predsednik je končno izrazil pričakovanje, da se bo prebivalstvo na obeh straneh nove meje zadržalo tako, da bo zavladalo ozračje miru in sodelovanja.

## Za kaj gre danes

Dachau, dom smrti — 29. april 1945. Po stolpih okrog taborišča stojijo s strojnimi, naperjenimi na taborišče, okrepljene SS straže. Čuje se že topovski ogenj, prasket letalskih bomb, min, granat. Nervoznost v taborišču raste... Proti poldnevni nastane streljanje pred vhodom v taborišče. Interniranci zagledajo prve Amerikance onstran boede električne žice. Neštnevilne množice internirancev hitijo po taboriščni ulici na »Apel-Platz«.

Mlad, močan Amerikanec, s čelado na glavi, se pojavi ob vhodu v taborišče. Tisoči internirancev dvigajo čepice in v vseh jezikih Evrope pozdravljajo mlado silo Ameriko, ki je osvobodila Evropo bestialnega terorja.

Amerikanec se za trenotek zbere, nato pa z odločno kretnjo da znak, da hoče govoriti. Zavlada tišina... »Ameriška ekspedicijska vojska vas je osvobodila. Vrnila vam je življenje in svobodo. Bodite mirni. Z vero v Boga in v pravičnost naše borbe smo zmagali. Pomolimo k Bogu.«

Snel je čelado in se prekrižal. Prekrižali so se tudi interniranci. Prvikrat je na »Apel-Platzu« v taborišču smrti odmevala molitev...

### Smisel naše dobe

Dachau, dom smrti — simbol materije in logična posledica njenega despotstva v svetu. Amerikanec, mlada sila Amerike — simbol duha ter zmage duha nad materijo in totalitarizmom v svetu. Materija — njeni otroci so diktatura, lakota, koncentracijska taborišča. Duh — oče svobode, kruha, življenja, ki ga ima smisel živeti

Goethe je podal definicijo zgodovine kot boj med vero in nevero. Gre za večni dvoboj med duhom in materijo v zgodovini narodov in — v človeku samem. To je stara in vedno moderna resnica. Človeštvo kot celota in človek kot posameznik jo tolikokrat dobila po glavi, kolikorkrat trenutno pozabita na to osnovno resničnost vsega življenja. Današnji svet nam je za to živ primer. Če se trenutno časovno odmaknemo naši borbi in jo analiziramo z nadčasovnega vidika, moramo izreči trdo sodbo, da je današnji svet podoben — veliki norišnici. Človeštvo sedi in joka na strašnih razvalinah. In vendar je samo povzročilo vse te razvaline. Na živali danes pazijo, češ, da manjka živine, ljudi pa še vedno pobijajo v stotinah ali pa umirajo od gladu v tisočih. In vendar del človeštva to sam povzroča, oziroma mu drugi del še vedno daje potuho. Pred kratkim je svetovni tisk poročal, da je neki pes preplaval Rokavski preliv, ne poroča pa o tem, da v svetu še vedno dan za dnem teče človeška kri ter da umirajo starci in stotine otrok od gladu. Kje je vest sveta?

Naš Ivan Cankar, ta veliki razkrinkovalec gnilobe in hinavščine, bi danes spet zaklical svetu: »Ni je pravice na svetu. Zakopali so jo tri klaftre globoko, daj jim ne bi bila živ opomin«.

Kje je vest sveta? Ali je poginila kot interniranka v koncentracijskih taboriščih premaganec, ali pa so jo pohodile množice zmagovalcev med rajanjem po zmagi? Glavno prokletstvo naše dobe je, da so razvaline v današnjem svetu ne samo stvarne, ampak tudi in predvsem — ideološke.

Idejna breznačelnost in gniloba, ki jo je sejal materializem pod raznimi filozofskimi in političnimi krinkami skozi vso drugo polovico 19. stoletja, je izbruhnila z vso brutalnostjo na dan v totalitarizmi in revolucijah 20. stoletja. Ideje vodijo svet, zdrave v napredek, zle v katastrofo. Vsi totalitarizmi 20. stoletja so potepali krščanski svetovni nazor, privzeli materialistični svetovni nazor in sebe proglasili na mesto krščanstva za religijo.

Demokratični svet je danes postavljen pred alternativo: ali uničiti vse totalitarizme, ali pa sam poginiti. Totalitarizem ne pozna kompromisa, zato kdor z njim pakira, pogine. Svet danes bije pravi brutalni Darwinovski boj za obstanek, dvoboj na življenje in smrt. Vojna proti totalitarizmu je totalna vojna. Vsako popuščenje je zločinsko, ker samo povečuje žrtve med lastnimi vojaki ter daje totalitarizmu čas za nove zločine in za boljšo pripravo na končni spopad. Zgodovina vseh totalitarizmov pozna Monakove in Dunckerqueje...

In še eno važno dejstvo je, ki se ga mora demokratični svet zavedati: totalitarizem ni dovolj uničiti politično in vojaško. Na ideje ni mogoče streljati s topovi. Totalitarizmi ne bodo izbrisani s sveta, dokler ne bo dokončno uničen materialistični svetovnonazorski temelj, v katerem so zacementirani. Požanjite koprivo, še burnejša vam bo zrastle. Izrjavati je treba korenine — in te so pri totalitarizmu stare že skoraj sto let.

Totalitarizmi svetu prinašajo idejne in gospodarske revolucije. Totalitarizmi so svetu upihili luč prave ideološke poti. Zato svet danes tava v temi in ni znaka, da se že bliža odrešilna jutranja zora.

Totalitarizmi se zavedajo pomena svojih ideoloških temeljev, zato od njih niso in ne bodo nikdar odstopili niti za las. Kdor veruje v razne prostovoljne razpuste totalitarističnih svetovnih in pokrajinskih organizacij in v odstopanje od njihovih načel, dokazuje samo, da ni še na lastni koži poskusil totalitarizma. Nasprotno — totalitarizmi izvajajo stalne čistke celo visokih funkcionarjev v svojih vrstah, ker ti morda tekem časa postanejo ideološko nepravoverni. Totalitarizmi žrejo lastne ljudi za ohranitev pravovernosti svojih mrtvih dogem.

Zato drži aksiom:  
Smisel naše dobe je — zmaga duha nad materializmom in totalitarizmom.

(Konec prihodnjič)

# IZ CONE B

## Kako živijo delavci v coni B

Prvo nedeljo septembra smo se odpravili štirje Tržačani na izlet v Sv. Lucijo pri Tolminu. Na trgu v Sv. Luciji smo vprašali neko žensko, na videz iz srednjega sloja, če se dobi v tem kraju kako kosilo, ali prigrizek. Zena se nam je pomilovalno nasmehnila in odgovorila, da ne bomo dobili nikjer nič, ako ne v krajnem gostilniškem obratu. Odsli smo v ta gostilniški obrat, v katerem so nam ponudili malo sira in kruha, ker drugega niso imeli. Pojedli smo štiri kosčke sira in popili šest vrčkov piva, en liter in pol vina ter pet črnih kav. Račun je znašal 700 jugolir. Ker smo imeli čas, smo s prijatelji primerjali kupno moč delavske plače v coni A in v coni B. V Trstu bi bil znašal račun v srednji gostilni največ 1070 lir. V Trstu zasluži danes navaden delavec dnevno od 1100 do 1300 lir, v coni B zasluži dnevno 300 do 350 jugolir. Tako bi bil tržaški delavec lahko plačal z eno dnevno plačo račun od 1070 lir in ostalo bi mu bilo še 30 do 230 lir. Delavec iz cone B pa mora delati najmanj dva dni, da zasluži 700 jugolir.

Kje je vzrok za tako različno plačevanje delovne sile? Tega na tem mestu ne bomo raziskovali, toda ta preprost primer priporočamo v razmišljanje vsem tistim našim ljudem, ki še niso okusili »sladkosti« komunističnega raja v coni B in v Jugoslaviji.

## Iz Materije

Ze dolgo let ni bilo take letine za slive in jabolka kakor letos. Vesčili smo se, da bomo končno za te pridelke dobili nekaj denarja, da si nakupimo najpotrebnejših stvari, ker smo nagi in bos. Ali »ljudske oblasti« so prekrizale vse naše račune. Sadja nismo smeli sami prodajati v prosti kupčiji, ampak smo ga morali oddati po sramotno nizkih cenah »ljudski oblasti« in njenim zadržam. Jabolka smo morali izbirati v debela, srednja in manjša; prvovrstna, debela, zdrava jabolka so plačali po 8 lir kilogram. Tako so slive čakale na vozeh štiri do pet dni. In ko smo prišli na kraj oddaje, so »tovarišči« kričali in vpili, da takih sliv ne sprejemajo in naj jih vržemo na gnoj. Tako se živi v našem kraju. Bog nas reši kuge, lakote, ognja in takega življenja!

# Vesti s Tržaškega

## Stroga cerkvena kazen

Sveta kongregacija v Rimu je objavila, da so izobčeni iz katoliške cerkve vsi tisti, ki so bodisi »fizično ali pa moralno« sodelovali pri uboju dr. Mira Bulešiča in pri ranitvi mons. Jakoba Ukmarja, kar se je zgodilo ob priliki krvavih dogodkov v Lanisču. To množično izobčenje je najbolj strog ukrep, katerega je sveta kongregacija do zdaj uporabila napram jugoslovanskim komunistom. — Mons. Jakob Ukmarja so iz bolnice prepeljali v ječo, ter bo prihodnji teden prišel pred jugoslovansko sodišče pod obtožbo, češ, da je izzval nered.

## Izgredi 15. sept.

Na dan pologa ratifikacijskih listin je prišlo v mestu do večjih izgredov in demonstracij ter je tudi kri zopet močila tržaška tla. Ozračje je bilo že napeto zaradi sobotnega napada na krožek »Vojzka Smuča«, kjer je bila ubita 11 letna Emilija Vrabec. Zato so povorke in nastopi enega tabora takoj izzvali drugo stran in smo se v hipu znašli sredi spopadov, pretepov, streljanja in bomb. Prišlo je tudi do težjih spopadov; tako so streljali v neke hiše v ulici Tarabochia, pri čemer so težje ranili dve osebi. Popoldne je eksplodirala bomba v ulici Slataper na oglu trga Ospedale. V ulici Mazzini so vrgli dve bombi iz okna ali strehe neke hiše na vogalu ulice S. Lazzaro in sta bila ranjeni dve osebi, ena težko, druga lažje. Težko ranjeni dijak Albin Conestabolo je že na prevozu v bolnico umrl. Večje število ranjenecv je bilo pri eksploziji bombe, ki so jo vrgli v ulici Crispi, kar se je ponovilo, ko je prispel rešilni voz Rdečega križa. Druga bomba je ranila kakšnih deset ljudi. Razen teh so vrgli bombe tudi na korzu Garibaldi, v ulici Ferriera in drugod. Demonstracije so bile naperjene v prvi vrsti proti jugoslovanskim, angleškim in ameriškim državljanom, ki so bili mnogokrat zasmejavani in izžvižgani. Policija je v večernih urah razpršila razne skupine v drevoredu XX Settembre, v ulici Carducci, trgu Ospedale, trgu Goldoni, trgu Garibaldi in v ulici Rossetti. Aretirali so 19 oseb; mnogo je bilo lažje, 9 pa težje ranjenih, od katerih sta dva umrla.

**Zvišanje prejemkov ladijskih moštvev**  
V odloku, ki je stopil v veljavo 6. t. m. so zvišali na štirikratni znesek mesečno plačo ladijskih moštvev, ki delajo na jadričah, na jadričah s pomožnim motorjem, na motornih jadričah in na motornih ribiškimi čolnih. Povprečna dnevna mezda je enaka eni tridesetinki mesečne plače. Prav tako so

zvišali na štirikratno višino živilski dodatek, ki je določen za vsak posamezni okraj. Zvišanje ima veljavnost od 1. jan. 1947.

## Zmaga nad pokojnim nasprotnikom

V sporu zaradi obrekovanja preko časopisa »Il lavoratore« je bil oproščen odgovorni urednik Leopold Gasperini po tožbi Giordana Culiata, katerega je list do zdaj sodeloval pri napadu na skupino oseb iz St. Petra pri Gorici. Ker je odgovornemu uredniku Gasperiniju uspelo dokazati s pričami resničnost objavljene trditve, ga je sodišče oprostilo. Ker pa je tožitelj medtem umrl, so bili njegovi zakoniti dediči obsojeni na plačilo stroškov.

## Polletni zaključek poslovanja Ačegata

V zvezi z zadnjim zvišanjem mezd in plač osebju Ačegata je občinska uprava objavila podatke o polletnem obračunu podjetja za prvo polletje 1947: skupni stroški so znašali 638 milijonov, prejemki pa 439 milijonov, obratni primanjkljaj prvega polletja znaša torej 199 milijonov lir. Za kritje primanjkljaja teh šest mesecev in prejšnjih let je ZVU odobrila Ačegatu naslednje vsote: od 1. 5. 1945 do 31. 12. 1946 = 396 milijonov, od 1. 1. 1947 do 30. 6. 1947 pa 204 milijone lir, skupaj torej 600 milijonov lir. Primanjkljaj je posredno plačala italijanska vlada med stroški za vzdrževanje področja »A« Julijske krajine. Takšno gospodarstvo daje vzorno sliko inflacije, ki jo doživljamo v sedanjih časih. Gospodarjenje pri drugih podjetjih ni nič boljše.

## Pomirjenje v sindikalnih vrstah

Po nedavnih sporih med obema glavnima sindikalnima strujama je prišlo spet do zblizanja, ki je dobilo izraz v obnovi volitev za poenotenje sindikalne organizacije v Trstu. Volitve so bile v nekaterih manjših podjetjih, izidov niso objavili.

## Aretacija zaradi ugrabitve

Policija je aretirala komunističnega voditelja Bruna d'Estija, ko se je ravno hotel odpeljati iz tržaškega pristanišča v Koper. Izročili so ga javnemu tožilstvu, ki pripravlja proti njemu sodno postopanje zaradi obtožbe sodelovanja pri ugrabitvah, ki so jih izvajali komunisti za časa zasedbe Trsta po jugoslovanski vojski meseca maja 1945. Večina ugrabljenih se ni vrnila, mnogo so jih našli ubitih po kraških jamah. Odgovorni komunistični zločinci prihajajo zdaj drug za drugim v roke pravice.

## Zvišanje cen piva

ZVU je odobrila sklep komisije za nadzorstvo cen, s katerim so s takojšnjo veljavnostjo zvišali cene piva v javnih lokalih: pivo v steklenicah 5/10 litra lir 65 za steklenico, 6/10 litra lir 75 za steklenico. Pivo v vrčkih po lir 116 za liter, za pol vrčka lir 58, za četrt tinko lir 29. Običajne dovoljene mere so četrt, pol in cel liter; v izrednih primerih lahko uporažljajo gostilničarji tudi tretjinske in petinske kozarce, če ni mogoče nabaviti drugih. Točiti pivo v drugih kozarcih je prepovedano.

## Prekinitev stavke trgovskih nameščencev

Osrednji odbor za sindikalni sporazum je po posredovanju urada za delo sklenil prekiniti stavko, ker so se pokazale ugodne možnosti za zaključitev spora. Pogajanja, ki jih je prekinila stavka, bodo nadaljevali.

## Trst — Dunaj

Pretekli teden je odletelo iz goriškega letališča posebno letalo letalske družbe »SISA« s skupino obiskovalcev dunajskega velešolskega. Potovanje je organizirala tržaška potniška pisarna, ki je za to priliko sklenila zamenjati običajno potovanje z avtobusom za letalo, s katerim je znatno skrajšala čas potovanja. Predvideli so novo potovanje na Dunaj ob priliki nogoletnega srečanja med Avstrijo in Italijo.

## Za profesorje

Višje šolsko nadzorništvo javlja, da so rok za vložitve prošnji za učiteljska mesta na državnih srednjih šolah podaljšali do 30. septembra 1947.

## Opozorilo

Zaradi nezadostnega frankiranja letalskih pisem je pošto ravnateljstvo sklenilo, da bo vse take pošiljke v bodoče odpremilo nazaj prejšnjim navadno pošto.

## Zamenjava znamk

Zaradi spremembe političnega položaja na tržaškem področju bo pošto ravnateljstvo vzelo iz prometa dosedanje znamke s pretiskom »AMG« in jih nadomestilo z znamkami italijanske izdaje s pretiskom »AMG — FTT« (Allied Military Government — Free Territory Trieste).

## Razveljavljanje obsodbe

Pravni oddelek glavnega zavezniškega stana za Sredozemlje je odobril priziv odvetnika Annoscia proti obsodbi, ki jo je izreklo višje vojaško sodišče v Trstu, ki je obsodilo mladotnega Claudija Fama na 3 leta poboljševalnice, ker ga je spoznalo krivega sodelovanja pri atentatu na kulturni krožek »Perossa«. Z razveljavljanjem obsodbe so odredili, da se Fama izpusti iz zapora.

## Aretacija Američana

Aretirali so ameriškega državljan, predsednika družbe »American Engineering Company of Italy«, Faya Griffitha, ki je bil v poslovnih zvezah z oddelkom za javna dela. Aretirani bo prišel v kratkem pred zavezniško vojaško sodišče zaradi obtožb korupcije v zvezi z nerednostmi pri uradu za javna dela ZVU.

## Poštni in brzojavni promet

Pošto ravnateljstvo javlja, da velja od polnoči 16. sept. za vse kraje področja »B« Julijske krajine, ki pripadajo Jugoslaviji, poštna, telegrafska in telefonska tarifa za notranji promet za poštno pošiljke, telefonski in brzojavni promet z Italijo in tistim delom Istre, ki pripada bodočemu Svoobodnemu tržaškemu področju. Sedanje znamke ostanejo v veljavi, dokler ne pridejo v promet nove vrste.

## Prispevki za tiskovni sklad »Demokracije«

Po Š.: Fantje gozdarji 400.— lir, Bric 200.— lir, po K. 110.— lir, prijatelj iz Števerjana 800.— lir. Vsem iskrena hvala!

# Vesti z Goriškega

## Dvoje visokih imenovanj

Mons. dr. Fr. Močnik, nadžupnik v Solkanu, je imenovan za apostolskega administratorja v onem delu goriške nadškofije, ki je pripadla Jugoslaviji. Začasno bo upravljal tudi del tržaške škofije, ki je prišel pod Jugoslavijo. — Prelat dr. Miha Toroš, bogoslovni profesor in predsednik cerkvenega sodišča v Gorici, je imenovan za apostolskega administratorja puljske-poreške škofije. Obema odličnima cerkvenima dostojanstvenikoma čestitamo k visokemu imenovanju in jima želimo obilo božjega blagoslova na novih, težavnih mestih.

## Šolska vest

Slovenske osnovne šole, ki pripadajo sedaj Italiji, se odprejo 22. septembra. Tega dne se začne vpisovanje in jesenski popravni izpiti. Za vpis v prvi razred se zahteva rojstni list in potrdilo o cepljenju kozic. Vsi ostali učenci se predstavijo k vpisu z lanskim izpričevalom. Dne 6. oktobra ob 8. uri se bo zbrala vsa šolska mladina v šoli, katero bo posečala, da se bo udeležila šolske sv. maše. Kisti so tudi starši toplo vabljani. Dne 7. oktobra se prične že reden pouk in naj nihče na manjka.

## Duhovniška vest

G. Ivan Kretič, ravnatelj Slovenskega Alojzijevešča v Gorici, je bil imenovan od novega apostolskega administratorja dr. Močnika za njegovega namestnika v Solkanu in je že nastopil svoje mesto.

## Razpisane župnije

Knez nadškofijski ordinarjat v Gorici sporoča, da so razpisane sledeče župnije: *Devin, Doberdob, Mavhinje, Štandrež in Zgodnik*. Prošnje je treba vložiti do 15. oktobra.

## Imenovanje

Dosedanji višješolski nadzornik v Gorici je bil imenovan za poslevoedečega šolskega skrbnika (proveditorja) za goriško pokrajino.

## Begunci

Vsa nesmiselnost politike, ki jo vodi komunistična OF, se kaže najočitneje v prebriskem dejstvu, da imamo sedaj na Primorskem dvojne slovenske begunce. Mnogi naši demokratični nekomunistični ljudje beže iz cone A in B, ker nočejo živeti pod Titovo strahovladno. V vseh predelih naše dežele: v Brdih, na Kobariškem, na Kanalskem, v Goriški okolici, na Vipavskem, na Krasu, na Sežaniščini in v Istri so Slovenci, ki tako ljubijo svojo, čeprav včasih skopo in borno domačo grudo, v velikem številu zapustili svoje očetne domove in odšli v mrzlo begunstvo. Nekateri so se zatekli v Gorico, drugi so krenili proti Čedadu, tretji v Furlanijo, četrti v STO. Eni so se prijavili pri begunških uradih in hočejo v taborišča, drugi so našli zavetje pri sorodnikih in prijateljih, vsi so pa reveži, brezdomci. Pod silnim pritiskom zaskrbljenosti, kaj bo z njimi, so se umaknili na varno in večinoma rešili samo golo življenje. Na stopine je teh nesrečnikov. Njihova obupna odločitev priča pred vsem svetom, kako grozna je komunistična »svoboda« in kako strašna in zmotna politika, ki ubija lastne ljudi poštenjake. Zadnji dnevi so rodili pa tudi nekaj beguncev v nasprotni smeri. Iz Gorice je pobegnilo nekaj komunističnih Slovencev in njihovih pristašev v »komunistični raj«. Zbali so se ital. šovinizma in odkurili. Eni so se nastanili koj na drugi strani nove državne meje. V Solkanu, v Št. Petru, na Rafutu, drugi so se ustavili šele v Ljubljani. Med temi je tudi dr. Karel Podgornik, z družino. Število teh beguncev je sicer bolj pičlo. Trčli so

skupaj skrajnejši dveh nasprotnih svetov, ki ne poznajo ne demokracije in ne strpnosti in tisti, ki so se čutili šibkejši, so se skrili pri svojih mogočih zaščitnikih.

## Dostojnost zahteva

Tolovajske izgrede preteklih dni je odločno obsojalo tudi mnogo poštenih Italijanov. »Nasilje je nasilje, zato ga ne sme nihče in proti nikomur rabiti«, so se nekateri izrazili tudi nasproti našim ljudem. Tudi policija se je v mnogih slučajih zelo energično postavila in preprečila več nesreč; zaprla je tudi več tatinskih babnic, ki so izgrede hotele izkoristiti za svojo malho.

# Konec zavezniške voj. uprave

V torek 16. t. m. ob deveti uri se je pričela na Travniku svečana oddaja oblasti od strani ZVU delegatom Italije. Na odru sredi Travnika so se zbrali najodličnejši predstavniki: general Moore, poveljnik 88. divizije »Modrih Vragov«, general Cappa, poveljnik divizije »Mantova«, predsednik dr. Hugues, nadškof mosgr. Margotti, general Montezemolo, kvestor G. Gallo Vitelli, področni guverner polkovnik Kiger, podprefekt dr. Ceolin, občinski predsednik dr. Stecchina, polkovnik Gualano, poveljnik italijanske vojske v Gorici, poveljnik karabinerjev, vsi člani »Comitato di Liberazione Nazionale« ter druge politične osebnosti. Okoli odra so hile razporejene italijanske in zavezniške čete z vojaškimi godbami in velika množica občinstva.

Točno ob deveti uri je prvi povzel besedo nadškof Margotti, ki je želel vojaštvu in meščanstvu božjeje blagoslova. Za njim je govoril predsednik dr. Hugues, ki je dejal tudi sledeče: Ob tej svečani priliki prosim za takojšnjo vrnitev vseh odpeljanih (deportati), ker se z vrnitvijo že preveč časa odlagajo. Govor je zaključil s temi besedami: »Danes ne sme vladati sovraštvo proti nobenemu, ampak samo ljubezen do vseh, ki Italijo ljubijo in spoštujejo«. Potem je v imenu vlade govoril podprefekt dr. Ceolin, za njim pa področni guverner polkovnik Kiger, ki je lepo pozdravil mesto in deželo in izrazil voščila za njiju srečno bodočnost. Zadnji je govoril general Moore. Ko je končal so ob

Oboje beležimo z zadovoljstvom.

## Sovodnije

Vicebrigadir karabinerske postaje je izdal ukaz, naj v najkrajšem času izgi-nejo vsi slovenski napisi. Zlasti ga je zbudel napis na osnovni šoli. Brigadir je izjavil, da je ukaz prejel od svojih predstavnikov. Povedal je tudi svoje zasebno mnenje, da slovenske šole v Italiji niso potrebne. — Ali se res vračajo fašistovski časi? Pozivamo zastopnike Slovenske demokratske zveze, naj kaj ukrenejo, da se krivice nasproti Slovincem preprečijo.

## ŠIRITE „DEMOKRACIJO“

sviranju ameriške in angleške himne sneli z droga zavezniške zastave.

Takoj nato so ob zvokih ital. himne dvignili na drog italijansko zastavo. Sedaj je spregovoril general Cappa in povdaril željo Italije po miru. Tako se je končala slavnost na Travniku. Oblasti so nato odšle na grad, da prisostvujejo svečanemu snemanju in dviganju zastav. To slavnost so pozdravili strelji iz možnarjev in zvonjenje vseh zvonov. Vojaštvo je nato začelo defilirati po korzu. Okoli ene popoldne so zadnji oddelki zavezniških čet in civilne policije zapustili Gorico. Mesto, ki je bilo že od nedelje v zastavah, je ostalo vse te dni zelo živahno. Gorica je držala kar tri dni zaporedoma praznik: v nedeljo, v ponedeljek (ker bi se bila morala slavnost predaje oblasti vršiti na ta dan, je bilo že prej določeno, da bo v ponedeljek praznik), in v torek. Pozno zvečer so priredili na gradu bengalske ognje in spuščali raznobarne rakete. Ko so končali na gradu, so z bengalskimi ognji začeli na Kalvariji.

Visoko na Sv. Katarini nad Solkanom in sosednih vrhovih so goreli veliki kresovi in pozdravljali prihod Jugoslavije. Kakor slišimo, bodo v Solkanu in okolici pozneje priredili svečanosti v proslavo priključitve Primorske k Jugoslaviji. Že več časa se pripravljajo na »Festival priključitve« in trdijo, da pride v nedeljo 20. t. m. na Lisjak maršal Tito v spremstvu vseh članov zvezne vlade.

# ZANIMIVOSTI

## »Daily Express« o begunskem vprašanju

Londonski »Daily Express« objavlja daljši članek o begunskem vprašanju in pravi, da so Zidje le del mnogo večjega problema razseljenih oseb. List piše:

»Svet se izmika rešitvi begunskega vprašanja. Mnogo pišejo danes o židovskem vprašanju in o pomoči, ki naj jo prejmejo židovski begunci. Pri tem pa mnogo ljudi pozablja, da pridejo na vsakega begunca 3 nežidovski Evropejci. Za te ljudi se nihče ne zaveza, čeprav so njihove potrebe in pomanjkanje prav tako velike. Za Zide teče reka dolarjev, ki skrbi, da časopisi na vas glas veskajo o njihovi nesreči.

»Več kot pol milijona razseljenih oseb živi danes po nemških taboriščih v ameriški coni. Zdravne države so nakazale 73 milijonov dolarjev za pomoč beguncem. Vendar dolarji še niso vse. Odgovornost za bodočnost židovskih in nežidovskih beguncev morajo nositi vse države, posebno pa še one, ki so v vojni najmanj trpele. Oni, ki toliko kritizirajo Anglijo v zvezi z židovskimi begunci, bi bolje storili, ako bi sami povedali svoje napore za rešitev tega vprašanja.

Odgovorni urednik: Janko Simčič  
Tiskano z dovoljenjem A. I. S.  
Tiska tiskarna Budin v Gorici.

## Sliši se kot pravljica, je pa resnica

Rusi so uvideli, da med komunističnimi obljubami o izobilju in njih izpolnitvijo vedno preteče precej časa. Zadnje dni avgusta je poročal »Moskovski Bolševik« sledeče.

»Vas Kratovo je prejela pošiljka platnenih čevljev... Ko so jih razstavili v izloženih oknih trgovin, se je nabralo pred njimi toliko ljudi, da so ustavili promet. Narod jih je ogledoval in ljudje so nagonsko segali v žepe za denar. Zvečer je že mnogo ljudi obleklo čevlje po zadnji modi - svetle elegantne čevlje. Toda naslednjega dne ste lahko videli po cesti ležati polno pet - in lastniki so imeli zdaj drugačne čevlje. Dva dni pozneje se je prizor na cesti nekoliko spremenil: ceste so se kar bleščale od podplatov. Preveč bi bilo reči, da so bili kupci veseli novih čevljev. Dva kupca - delavca - sta pripravila kratka navodila za lastnike novih platnenih čevljev: 1. hrani čevlje hermetično zaprte, po možnosti pod steklenim zvoncem, 2. ne nosi jih, razen pri 12° in 3. najbolje pa je, da jih ne nosiš, ker jim to slabo stri«.

Čevlje je izdelala tvornica »Zarja Svobode«.

## Ali Ste poravnali naročnino?